

ELŐTERJESZTÉS
az MTA Könyvtári Bizottság 2023. december 11-ei ülésére

Az MTA Könyvtár és Információs Központ
2024. évi terve

Készítette: Gaálné Kalydy Dóra, általános főigazgató-helyettes

Látta: Monok István főigazgató, Holl András informatikai főigazgató-helyettes

Vezetői összefoglaló

Az MTA Könyvtár és Információs Központ 2024. évi munkatervében kiemelt helyet kap az új stratégiai időszakra vonatkozó prioritások felállítása, amelynek első éveit az MTA200 munkáinak kiszolgálása és az azokban való aktív részvétel határozzák meg. A Könyvtár küldetésnyilatkozata alapján továbbra is hangsúlyos az országos tudományos információs rendszer kialakításában való szakértői munkánk és a tudományos kutatói tevékenység folytatása. Folytatjuk a muzeális értékű dokumentumok digitalizálást. A hagyományos könyvtári és levéltári feladataink mellett fontos szerepet kap a két országos közfeladat ellátása, illetve az MTA200 ünnepi évre való készülés. Az Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ) működése kapcsán az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által kiadott országos nyílt tudomány irányelvek mentén bővítjük a kiadókkal kötött átmeneti szerződések körét, a nyílt hozzáféréssel elérhető magyar affiliációs publikációk számát. Az MTMT tájékoztató szerepét erősítjük, új keresési lehetőségek és keresőfelület fejlesztünk, megoldjuk a nem elfogadható közlési gyakorlatot folytató folyóiratok kezelését. A könyvtár a következő évben folytatja könyvkiadói tevékenységét a gyűjteményeiben található értékes művek és kéziratok tanulmánnyal, esetenként fordítással ellátott hasonmás kiadásával és a könyvtárban folyó munka kapcsán kialakult gyakorlatok közreadásával. Fontos kiemelni, hogy a kutatási és a könyvkiadási programot már az MTA közelgő bicentenáriumi ünnepségét előkészítendő terveztük meg.

Előterjesztés

Irányítás, menedzsment

A Könyvtár 2024. évi munkáját és az egész stratégiai ciklust (2024-2028) az új könyvtári felhő alapú platformra való átállás, a Bicentenáriumi előkészületek, valamint a Székház felújítás során a régebben két épület összekötésének tervezés és a kivitelezés megkezdése határozzák meg.

Annak érdekében, hogy a könyvtári szolgáltatásokat magas szinten tudjuk tartani a Könyvtárnak át kell állni egy új, a jelenlegi könyvtárszakmai kihívásoknak megfelelő felhő alapú rendszerre. Olyan rendszerre van szükség, mely a könyvtári dokumentumokat (nyomtatott, elektronikus, digitális) egységes rendszerben, a könyvtári munkafolyamatokat személyre szabottan kezeli, a könyvtári feldolgozási és szolgáltatási statisztikát vizuálisan is megjeleníti. A felhő alapú platformnak kapcsolódnia kell más adatbázisokhoz, egy felületen kell megjeleníteni a különböző szolgáltatásokat a kutatói, olvasói igények minél gyorsabb, hatékonyabb és szakszerűbb kiszolgálása érdekében. Az

átállás technológiájának alapvetően figyelembe kell vennie az MTMT szoftver megújításával kapcsolatban, az MTA vezetése és az MTMT TT által meghatározott kívánalmakat is.

Továbbra is aktívan hozzájárulunk az országos kutatástámogatási rendszer működéséhez, szolgáltatásainkat fejlesztjük, és növeljük láthatóságunkat. Az MTA vezetőivel egyeztetetten fokozzuk erőfeszítéseinket az államigazgatási szereplőkkel való tárgyalásokon abból a célból, hogy az MTMT, a REAL adatbázisok, a TTO elemző tevékenysége, az EISZ és a határokon túli magyar intézmények tudományos információellátása ne pusztán eseti, hanem stratégia alapú, kiszámítható keretfinanszírozást kapjon.

Nemzetközi együttműködéseinket tovább erősítjük. Aktív szerepet vállalunk hazai és nemzetközi könyvtáros munkabizottságok, szervezetek tevékenységében (Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Hungarian Research Data Alliance, Liber Citizen Science Working Group, Conference of European Research Libraries, Tudományértékelés, tudományelemzés megújítása). Nemzetközi jelenlétünket konferenciákban való részvétellel és előadások tartásával továbbra is fenntartjuk, 2024 őszén újra megrendezzük a Focus on Open Science nemzetközi konferenciát. A konferencián kiemelt figyelmet szentelünk az európai és hazai nyílt tudomány kapcsán tapasztalt könyvtári jó gyakorlatok bemutatásának, 2024-ben a tudományértékelés megújítása lesz a középpontban.

Külföldi partnerintézményeinkkel folytatjuk az együttműködést (Dunhuang Akadémia, Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg) és nyitottak vagyunk újabb szakmai kapcsolatok kialakítására.

Kiemelt figyelmet szentelünk a Könyvtárban őrzött kulturális örökség dokumentumok disszeminálására, utazókiállítást állítunk össze a Vámbéry-hagyatékából és javaslatot teszünk a Tudomány évéhez kapcsolódó magyar és külföldi roll-up kiállítás tervéhez.

Szakmai továbbképzés

Továbbra is nagy hangsúlyt fektetünk munkatársaink továbbképzésére megújuló szolgáltatásaink érdekében. A felhő alapú könyvtári platform megújításához kapcsolódóan, az év második felében, a közbeszerzést és a szerződés aláírását követően, a Szakinformatikai osztály elkezdte az érintettek képzését. A külső szakemberek által tartott továbbképzéseket kiegészítjük belső képzésekkel, speciális nyelvtanfolyamokkal. Éves tervet készítünk a továbbképzések ütemezéséről, figyelembe véve az előző években megvalósult továbbképzéseket.

Az országos közfeladatok ellátása, illetve országos kutatási programok, évfordulós ünnepség sorozatok pénzügyeinek lebonyolítása mentén a Gazdasági Igazgatóság dolgozóira egyre nagyobb teher hárul, ezért kiemelten figyelünk szakmai és nyelvi továbbképzésükre.

Országos közfeladatok

Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT)

Kidolgozzuk és javaslatot teszünk az MTMT működéséhez szükséges alternatív pénzügyi forrásokra. A hazai tudományértékelés számára, MTMT adatokon alapuló, új bibliometriai

mutatókat kell kifejleszteni, melyek alkalmazhatóak mind kutatók, mind kutatást végző intézmények, mind hazai kiadású tudományos folyóiratok értékelésére, és alkalmazhatóak többféle értékelési helyzetben.

Erősíteni kell az MTMT tájékoztató szerepét, új keresési lehetőségeket és keresőfelületeket kell fejleszteni, valamint támogatni kell az MTMT kereshetővé tételét könyvtári rendszerekből.

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti program

AZ EISZ működését folyamatosan biztosítjuk. A kiadókkal folytatott tárgyalások során igyekszünk az intézmények számára legkedvezőbb ajánlatokat elérni. A magyar elektronikus nyílt hozzáférésű szakkönyvek számát növeljük. A Határon túli intézmények elektronikus tudományos tartalommal való ellátását a 2023. évi maradvány tartalékkeretből biztosítjuk.

2024. novemberében megrendezzük a 7. Focus on Open Science Budapest nemzetközi konferenciát.

Gyűjteménygondozás

- Folytatjuk a dokumentumok RFID címkékkel való ellátását azért is, hogy az új épületben való elhelyezéskor már lehetőleg minden mozgatni kívánt dokumentum rendelkezzen ilyennel (nyomkövetés).
- folytatjuk a 17–18. századi nyomtatványok autopszián alapuló rekatalogizálását,
- folytatjuk az Erdélyi Tár feldolgozása az integrált rendszerben és a repozitóriumban.
- A Régi Könyvek Gyűjteménye folytatja a 16. századi könyvek autopszián alapuló leírását és ellenőrzését, a nyomtatott katalógus előkészítését.
- Fontos gyűjteményt fejlesztő tevékenysége a Könyvtárnak a magyar szakkönyv kiadók munkájának támogatása azzal, hogy teret ad könyvbemutatóknak. A bemutatott könyvek – és a kiadó által megjelentetett egyéb kiadványok – így ajándékként kerülnek állományunkba.

REAL repozitórium

Fontos feladatunk továbbra is a magyar tudományos művek teljes szövegű online elérhetőségét biztosítani. Helyet biztosítunk kisebb egyetemek és kutatóintézetek számára tudományos munkáik megőrzésére és szolgáltatására, gazdagítva ezzel a nyílt hozzáférésű dokumentumok körét, és a tudáspolitikai elemzések bázis korpuszát. Fenntartjuk és bővítjük a nyílt tudomány elveinek megfelelő kapcsolódási lehetőségeket biztosító EPrints szoftveren alapuló szolgáltatást.

Magyar nyelvű tudományos folyóiratok technikai támogatása

Az MTA felkérésére könyvtárszakmai és a modern tudományos kommunikáció szabványainak megfelelő technikai támogatást nyújtunk az MTA KFB által támogatott folyóiratok kiadásához.

Digitalizálás

Pályázati lehetőségek mentén 2024-ban is folytatjuk az MTA-hoz köthető könyvek digitalizálását, a kutatói igények, a nemzeti évfordulók kapcsán, de főként az MTA bicentenáriumi ünneplését szolgáló egyedi digitalizálást végzünk.

Raktározás

A Könyvtárhoz tartozó belső raktárakból folyamatosan szállítjuk a felújított és kibővített törökbálinti raktárba a különböző gyűjteményrészeket. Az Akadémiai Levéltár anyagának szortírozása és rendezése folyamatos.

Restaurálás, kötészeti munkák

A különgyűjtemények állományában lévő veszélyeztetett dokumentumok egy részét igyekszünk pályázati források bevonásával restauráltatni. A törzsgyűjteményben lévő dokumentumok kötészeti felülvizsgálata folyamatos, a Könyvtár anyagi lehetőségei mentén külső szakember bevonásával elvégezzük a szükséges munkákat.

Szolgáltatások

Olvasótermi állomány

A törzsgyűjtemény olvasótermi állományának átrendezését folyamatosan végezzük a legfrissebb szakirodalom szabadpolcos átrendezésével.

Akadémikus bibliográfia készítése

2024-ben folytatjuk a 2000 óta elhunyt akadémikusok tudományos és tudományos ismeretterjesztő műveinek bibliográfiáját, melyet az MTMT adatbázisba töltünk fel kapcsolódva a bicentenáriumi feladatokhoz. <https://akademikus.mtak.hu/>

Az akadémikus intézetek történeti bibliográfiájának elkészítése

Az MTA Elnökség kérésének megfelelően elkészülnek az MTA intézetei históriájának bibliográfiái és elkezdjük a megjelent anyag digitalizálását, a REAL adatbázisba történő szervezését.

Open Journal Systems (OJS)

Az elmúlt években sikeresen beindított OJS szolgáltatásunkat az év során lehetőségeinkhez mérten bővíteni szeretnénk újabb szerkesztőségek bevonásával, a meglévők (37 folyóirat) nyilvánossá tételével.

DOI azonosítók

A megnövekedett DOI regisztrációk miatt további online oktatásokat tartunk a szolgáltatást igénybe vevők számára.

Kiállítások

A Székházfelújítás nem teszi lehetővé nagyobb kiállítás tervezését, így csak az Olvasóteremben tudunk kamarakiállításokat szervezni a Könyvtár törzsgyűjteményéből.

A Magyar Tudomány évéhez kapcsolódva roll-up kiállítást tervezünk az MTA200 Bizottsággal közösen.

A 2023. novemberében Szamarkandban bemutatott nagy sikerű Vámbéry fotókiállítást Üzbegisztán más városaiba is elvisszük, tárgyalásokat kezdünk egy taskenti kiállításról.

Konferenciák

A Scientific Knowledge Services szolgáltatóval közösen 2024. őszén ismét megrendezzük a Focus on Open Science nemzetközi konferenciát, a tudományértékelés megújítási lehetőségei lesz a konferencia központi témája.

2024 folyamán workshop jelleggel folytatjuk a szakkönyvkiadás megújításához kapcsolódó egyetemi könyvtári és szakkönyvtári egyeztetéseket.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületével együttműködve részt veszünk a közösségi tudomány mint kutatómódszertan népszerűsítésében.

Az MTA KIK kutatási tevékenysége

Egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk tudományos arculatunk kialakítására. 2024-ban folytatjuk a megkezdett munkákat:

- részt veszünk az MTA bicentenáriumi ünnepeit előkészítő kutatásokban
- saját muzeális állományunk tudományos szintű feltárása (gyűjtők és gyűjtemények az MTA KIK állományában, MTA történeti forrásai az Akadémiai Levéltárban, Batthyány-hagyaték, Nemzeti Casino Könyvtára).
- Folytatjuk az OTKA programjainkat (Esterházy kutatások, Nicasius Ellobodius levelezése).
A 2019-ben a Leuveni Egyetemmel közösen alakított nemzetközi kutatócsoport (STS Research Group) munkájának folytatása, nemzetközi megjelenítése (rangos publikációk és rendezvények formájában).
- Rendszeres, illetve eseti tudománymetriai, kutatásértékelési és tudományelemzési szolgáltatások az MTA vezetői fórumai és beszámolói (MTA Közgyűlése, Országgyűlési beszámoló stb.) részére.
- Együttműködésben foglalt, társfinanszírozott kutatásértékelés, tudományelemzés és tudományos információszolgáltatás a hazai akadémiai szféra és a tudománypolitika szereplői – kutatóhelyek, finanszírozó szervezetek stb. – részére (MKH-HUNREN, NKFIH, egyetemi szféra).
- A Szegedi Tudományegyetemmel kötött együttműködés értelmében az SZTE könyvtár-informatikus mesterképzésére tervezett tudománymetriai szakirány szakmai gondozása.

- Könyvtártudományi kutatások, a HRDA (Hungarian Research Data Alliance) csoport munkájának bemutatása a hazai kutatási adatokkal kapcsolatos vizsgálataikról.
- A Tokaj-Hegyalja Egyetemmel kötött együttműködés értelmében a Citizen Science (közösségi tudomány) külön MA kurzust kapott, könyvtárunk munkatársa tartja.
- Részt veszünk egy közösségi tudomány (citizen science) mintaprojekt lebonyolításában (Cimkéről, címkére).
- Munkatársaink részt vállalnak különféle egyetemeken folyó OTKA kutatásokban.

Könyvkiadás

2024-ban is folytatjuk megélénkült könyvkiadói tevékenységünket.

Az MTA Titkárságtól átvett **Akadémiai Székfoglalók** kiadását folytatjuk.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának közleményei. Új sorozat

- **Nemzeti Casino**

Esterhazyana – A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Esterházy-közleményei (közös kiadás a Kossuth Kiadóval)

- **Thököly Éva udvari kultúrája, dokumentumok**, sajtó alá rend. Viskolcz Noémi, Zvara Edina, Király Péter, Kiss Erika *(megjelenés ideje: 2024. harmadik negyedév)*
- **Viskolcz Noémi: Thököly Éva udvartartása** *(megjelenés ideje: 2024 második negyedév)*

Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez (Az SZTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszékkal együttműködve)

16/6. Erdélyi könyvesházak 1575–1800, szerk. Bándi András, Monok István, Verók Attila *(megjelenés ideje: 2024 első negyedév)*

A Kárpát medence kora újkori könyvtárai (THE Kulturális Örökség Tanszék, SZTE BTK-val együttműködve)

11. Hursán Szabolcs: **Batthyány Lajos nádor műveltsége. A barokk kultúra és a felvilágosodás határán** *(megjelenés ideje: 2024. első negyedév)*

Burgenlandische Forschungen (a Burgenlandische Landesregierung-gal együttműködve)

- Monok István: **Bibliotheken und das Lesen in Westungarn des 16–17. Jahrhunderts** *(megjelenés ideje: 2024 harmadik negyedév)*

Akadémiai Levéltár

Az Akadémiai Levéltár kiemelt feladata 2024-ben is a kutató- és ügyfélszolgálat ellátása, és ehhez kapcsolódóan az új és a régi átvett anyagok rendezése, és az ezekben az iratokban levő átfedések megszüntetése, a jegyzékek digitalizálása lesz. Komoly munkát jelent minden évben az MTA Titkárságáról beérkező irattári anyag átvétele, az MTA Titkársága számára továbbra is ellátjuk a napi ügyvitelhez szükséges iratok előkeresését. 2024-ben kiemelt feladat a bicentenáriumi kutatásokhoz kapcsolódó levéltári iratok előkészítése, az Akadémia és az Akadémiai Könyvtár történetének kutatása.

Belső ellenőrzés

A 2024. évi ellenőrzési témák a következők:

- 2023. évi ellenőrzések során feltárt hiányosságok kapcsán tett intézkedési javaslatok végrehajtásának teljesülése,
- A 2023. évi áthúzódó ellenőrzés: Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye osztály működésének ellenőrzése
- Gyűjteményszervezés működésének ellenőrzése
- A Keleti Gyűjtemény működésének ellenőrzése

KB .../2023. . sz. határozati javaslat

A Könyvtári Bizottság tagjai megismerték és jóváhagyták az MTA Könyvtár és Információs Központ 2024-re vonatkozó terveit és célkitűzéseit.
--

Budapest, 2023. december 4.

Monok István
főigazgató